

Irma KOVČO VUKADIN¹

Sandra VEBER²

Aktivnosti MUP-a Hrvatske u suzbijanju trgovanja ljudima

Uvod

Trgovanje ljudima je suvremeni oblik već davno poznatog problema ljudskog ropstva. Suvremena tehnologija tom problemu daje ozbiljnije i raznovrsnije elemente. Problemu trgovanja ljudima međunarodna stručna zajednica posvećuje izuzetnu pozornost od početka ovog tisućljeća. Pojačani interes za ovaj problem se pronalazi u činjenici što je suvremeno trgovanje ljudima vrlo često jedan od oblika organiziranog međunarodnog kriminaliteta i što po svojoj naravi predstavlja jedan od najozbiljnijih oblika kršenja temeljnih ljudskih prava njegovih žrtava. Suština suvremenog trgovanja ljudima odgovara suštini organiziranog kriminaliteta: na tržištu postoje određene nedozvoljene potrebe čije su zadovoljenje zainteresirani klijenti voljni platiti onima koji im to mogu organizirati, odnosno ponuditi. Obzirom da te potrebe zadiru u popis kažnjivih ponašanja u većini suvremenih zemalja, tako i naknade za zadovoljenje takovih potreba nisu zanemarive. U kontekstu zarade koju donosi organizatorima, jedan od voditelja Ureda UN-a za nadzor droge i prevenciju kriminaliteta navodi kako je trgovanje ljudima kriminalna aktivnost koja bilježi najveći razvoj i kako postoje naznake da se neke zločinačke organizacije prebacuju s droge na trgovanje ljudima, jer je zarada veća, a rizici manji.

¹Profesor na Visokoj policijskoj školi i Policijskoj akademiji, MUP RH.

²Odjel za suzbijanje organiziranog kriminaliteta-MUP RH.

Pojam zločinačke organizacije je definiran člankom 2. UN Konvencije protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta kao «strukturirana skupina od tri ili više osoba koja postoji tijekom određenog razdoblja i djeluje složno i s ciljem počinjenja jednog ili više teških kaznenih djela ili kaznenih djela utvrđenih na temelju ove Konvencije, a u svrhu izravnog ili neizravnog stjecanja financijske ili druge materijalne koristi». Europska Unija i Vijeće Europe razrađuju ovu definiciju te donose obvezatne i fakultativne kriterije koji se odnose na organizirani kriminalitet. Obvezni kriteriji su: 1. suradnja triju ili više osoba, 2. aktivnih tijekom dužeg ili neodređenog vremenskog razdoblja, 3. osumnjičenih ili osuđenih za počinjenje teških kaznenih djela, 4. s ciljem ostvarivanja dobiti i/ili moći. Fakultativni kriteriji su: 1. postojanje konkretne zadaće ili uloge za svakog sudionika, 2. korištenje nekog oblika unutarnje discipline i kontrole, 3. primjena nasilja ili drugih načina pogodnih za zastrašivanje, 4. vršenje utjecaja na politiku, medije, javnu upravu, službe provođenja zakona, gospodarstvo putem korupcije ili drugih sredstava, 5. korištenje komercijalnih struktura ili struktura sličnih poslovnim strukturama, 6. uključenost u pranje novca i 7. djelovanje na međunarodnoj razini.

Što zapravo podrazumijeva suvremeni sadržaj problema trgovanja ljudima? Suština trgovanja ljudima je prisila ili obmana (osim u slučaju djece – žrtava) i neki oblik iskorištavanja. Do sada zabilježeni oblici iskorištavanja su slijedeći: prostitucija, pornografija, radno iskorištavanje (rad u tvornicama, prosjačenje), kućno ropstvo, iskorištavanje osoba kao kriminalnih posrednika, trgovanje organima. Obzirom da trgovanje ljudima nerijetko ima međunarodni karakter, od izuzetne su važnosti međunarodni dokumenti koji unificiraju definiciju trgovanja ljudima u svrhu omogućavanja zajedničkih međunarodnih aktivnosti. U kontekstu međunarodnog okvira djelovanja kao temeljni dokument se podrazumijeva „Konvencija UN-a protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta“ sa svoja dva pripadajuća protokola: 1. Protokol za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovanja ljudima, posebice ženama i djecom i 2. Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom (2002), a koji je potpisan 2000-te godine u Palermu.

Sadržaj pojma trgovanje ljudima je definiran u članku 3. Protokola za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovanja ljudima, posebice ženama i djecom:

- a) Trgovanje ljudima znači vrbovanje, prijevoz, transfer, smještaj ili prihvata osoba, pomoću prijetnje ili uporabe sile ili drugih oblika prinude, otmice, obmanom, prijevara, zloupotrebe ovlasti ili položaja bespomoćnosti ili davanje ili primanje plaćanja ili sredstava da bi se postigla privola (pristanak) osobe koja ima kontrolu nad drugom osobom, u svrhu iskorištavanja. Iskorištavanje će uključivati, u najmanju ruku, iskorištavanje prostitucije drugih ili drugih oblika seksualnog iskorištavanja, prisilni rad ili usluge, ropstvo ili odnose slične ropstvu, podčinjavanje ili odstranjivanje organa.
- b) Privola žrtve trgovanja osobama na namjeravano iskorištavanje izneseno u stavku a) ovog članka će biti irelevantna ako je bilo upotrijebljeno bilo koje od sredstava navedenih u stavku a).
- c) Vrbovanje, prijevoz, transfer, smještaj ili prihvata djeteta u cilju iskorištavanja će se tretirati kao "trgovanje osobama" čak i ako to ne uključuje nijedno od sredstava iznesenih u stavku a) ovog članka.
- d) Djetetom se smatra svaka osoba mlađa od 18 godina.

Ono što je značajno primjetiti u odnosu na navedenu definiciju je to da se ne traži nužno međunarodni karakter (ljudima se može trgovati unutar jedne zemlje), prepoznaju se različiti oblici mogućeg iskorištavanja, nema spolnog određenja (žrtve mogu biti muškarci i žene, posebno imamo li na umu različite vrste iskorištavanja), te djeca (prema Konvenciji o pravima djece osobe u dobi do 18 godina života) uživaju posebnu zaštitu. U kontekstu posebne zaštite djece valja spomenuti Fakultativni protokol o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji (2003) kojim je nadopunjena UN konvencija o pravima djece.

Vijeće Europe kao temeljni dokument u ovom smislu ima Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (1950) koja u svojim odredbama zabranjuje držanje u ropstvu ili ropstvu sličnom odnosu,

te prinudu na prisilan ili obvezatan rad (Kovčo Vukadin, Jelenić, 2003). Osim ove konvencije i pripadajućih protokola, donešen je cijeli niz preporuka Odbora ministara državama članicama Vijeća Europe: Preporuka br. R (91) 11 o seksualnom iskorištavanju, pornografiji i prostituiranju i trgovanju djecom i mlađim odraslim osobama; Preporuka br. R (97) 13 koja se odnosi na zastrašivanje svjedoka i prava obrane; Preporuka br. R (2000) 11 o suzbijanju trgovanja ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja i Preporuka Rec (2001) 16 o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja; Preporuka Rec (2002) 5 o zaštiti žena od nasilja. Također je važno spomenuti i preporuke Parlamentarne skupštine Vijeća Europe: Preporuku 1325 (1997) o trgovanju ženama i prisilnoj prostituciji u državama članicama Vijeća Europe; Preporuku 1450 (2000) o nasilju nad ženama u Europi; Preporuku 1545 (2002) o kampanji protiv trgovanja ženama; Preporuku 1610 (2003) o migraciji povezanoj s trgovanjem ženama i prostitucijom; Preporuku 1611 (2003) o trgovanju organima u Europi; Preporuku 1663 (2004) Ropstvo u domu: služenje, djevojke za pomoć u kućanstvu i nevjeste naručene poštom. Nadalje, u području trgovanja ljudima valja imati na umu Okvirnu odluku Vijeća Europske unije od 19. srpnja 2002. o suzbijanju trgovanja ljudima, Okvirnu odluku Vijeća Europske unije od 15. ožujka 2001. o položaju žrtava u kaznenim postupcima i Direktivu Vijeća Europske unije od 29. travnja 2004. o dozvolama boravka koje se izdaju državljanima trećih zemalja koji su žrtve trgovanja ljudima ili su bili predmetom djela koje je omogućilo njihovo nezakonito useljavanje, a koji surađuju s nadležnim vlastima. Najaktualniji dokument Vijeća Europe je Konvencija Vijeća Europe o suzbijanju trgovanja ljudima koju je Hrvatska potpisala u svibnju 2005. godine.

Izuzetan značaj koji suvremeno društvo pridaje problemu trgovanja ljudima proizlazi iz brojnih rizika koje on nosi sa sobom. Te rizike možemo sagledavati sa mikro i makro razine. Tako mikro razinu predstavljaju individualni, tj. ljudski rizici: prvenstveno se tu podrazumijevu rizici za žrtvu koji variraju od zdravstvenih, tjelesnih, psihičkih, socijalnih pa čak i egzistencijalnih rizika; te rizici vezani uz pojedince koji po svojoj službenoj dužnosti ili volonterskoj osnovi pružaju određene usluge pomoći i zaštite žrtve te razotkrivanja

počinitelja (policijski službenici, tužitelji, suci, članovi nevladinih udruga, novinari i drugi). Premda procjene broja žrtava ne predstavljaju stvarno stanje i predmet su metodoloških primjedbi, prema izvješću o trgovanju ljudima za 2005. godinu se navode brojke o 600. 000 do 800. 000 žrtvi godišnje, a UNICEF smatra da samo broj djece uključen u ovu vrstu trgovine svake godine prelazi 1, 2 milijun (Office to monitor and combat trafficking in persons, 2005).

Osim individualnih rizika, trgovanje ljudima (imajući na umu karakter organiziranosti) predstavlja i strateške rizike za sigurnost države (makro razina) koji se očituju kroz slijedeće (Kovčo Vukadin, 2004): 1. destabilizacija postojećeg tržišta rada i seksualne indistrije, 2. porast i raznolikost organiziranog kriminaliteta, 3. gospodarska destabilizacija zbog porasta pranja novca, 4. demografska destabilizacija, 5. porast korupcije u javnom sektoru, 6. politička korupcija i pribavljanje utjecaja, 7. destabilizacija unutarnjeg gospodarskog investiranja.

Tranzicijske zemlje su naročito osjetljive za infiltriranje i razvoj svih pojavnih oblika organiziranog kriminaliteta iz razloga mogućih anomičnih stanja iz kojih građani kao jedino rješenje vide migriranje u zemlje zapadne Europe ili u zemlje drugih kontinenata u nadi da će u tim drugim zemljama sa dugom tradicijom demokracije moći ostvariti svoje potrebe. U literaturi se spominju tzv. «push» čimbenici koji ljude, posebice mlade žene tjeraju u migracije: nezaposlenost, siromaštvo, slabo obrazovanje, spolna diskriminacija, nasilje u obitelji, život unutar disfunkcionalnih obitelji, utjecaj sukoba ili tranzicije na zemlje, nedostatak prilike za legalnu migraciju, te nedostatak prilika ili alternativnih mogućnosti. Također postoje i tzv. «pull» čimbenici koji pogoduju regrutiranju žrtvi trgovanja ljudima: očekivanje zaposlenja i primamljive financijske dobiti, pristup materijalnim dobrima zapada, bolji socijalni položaj i tretman (Priručnik za obuku za policijske službenike i pravosudne djelatnike o borbi protiv nezakonitih migracije i krijumčarenja osoba za regiju Zapadnog Balkana, 2005).

Iz svega navedenog proizlazi važnost adekvatnog tretiranja ovog problema na međunarodnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini.

Prikaz aktivnosti u Republici Hrvatskoj

U odnosu na međunarodni kontekst treba na početku ovog poglavlja konstatirati da je Hrvatska, prepoznavši važnost problema trgovanja ljudima, 12. prosinca 2000. godine u Palermu na UN-ovoj konferenciji o suzbijanju transnacionalnog organiziranog kriminala potpisala, a potom i ratificirala UN Konvenciju protiv transnacionalnog organiziranog kriminala sa dva pripadajuća protokola, te da je stranka Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima djece o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji (navedeni u prethodnom poglavlju).

Analiza otkrivenih kriminalnih aktivnosti u ovom kontekstu govori u prilog tvrdnji kako je Hrvatska dominantno zemlja tranzita, premda je bilo i slučajeva da je Hrvatska bila zemlja podrijetla te zemlja odredišta. Hrvatska je institucionalizirala adresiranje problema trgovanja ljudima. Tako je Vlada Republike Hrvatske 9. svibnja 2002. godine osnovala Nacionalni odbor za suzbijanje trgovanja ljudima (u daljnjem tekstu Nacionalni odbor) kojeg čine imenovani predstavnici svih relevantnih tijela državne uprave, nevladinih organizacija i medija. Predsjednik Nacionalnog odbora je po funkciji potpredsjednik Vlade Republike Hrvatske nadležan za društvene djelatnosti i ljudska prava. Ovako visoka funkcija predsjednika Nacionalnog odbora svjedoči o značaju koji Hrvatska pridaje ovom problemu.

Funkcija nacionalnog koordinatora ustavnoljena je 2004. godine. Nacionalni koordinator je po položaju predstojnik vladinog Ureda za ljudska prava i njegova zadaća je operativno vođenje rada Nacionalnog odbora i njegova koordinacija. U okviru Ureda za ljudska prava funkcionira i tajništvo Nacionalnog odbora koje priprema sjednice, te vodi računa o provedbi zadataka i zaključaka Nacionalnog odbora.

Nacionalnom odboru su u nadležnost stavljene slijedeće zadace (Izvešće o provedbi Nacionalnog plana za suzbijanje trgovanja ljudima za 2004. godinu, 2005):

- utvrđivanje političkih smjernica,
- davanje mišljenja, prijedloga i uputa,
- određivanje konkretnih zadataka mjerodavnim tijelima,
- donošenje i usvajanje posebnih provedbenih dokumenata,
- nadziranje provedbe mjera utvrđenih Nacionalnim programom i pripadajućim Operativnim planom.

U okviru Nacionalnog odbora djeluje i Operativni tim čija je uloga brzo i učinkovito rješavanje problema koji se javljaju u konkretnim slučajevima trgovanja ljudima te organiziranje pružanja hitne pomoći i zaštite identificiranim žrtvama trgovanja ljudima. Osim navedenog, Operativni tim je mjerodavan za nadziranje i koordinaciju suradnje između članova Nacionalnog odbora i vanjskih suradnika (Izvešće o provedbi Nacionalnog plana za suzbijanje trgovanja ljudima za 2004. godinu, 2005).

Osim Operativnog tima, u okviru Nacionalnog odbora je ustrojena i Radna skupina za suzbijanje trgovanja djecom (vidi opširnije na: www.ljudskaprava-vladarh.hr). Nacionalni odbor je predložio Vladi Republike Hrvatske Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja ljudima kao temeljni okvir djelovanja u suzbijanju trgovanja ljudima na nacionalnoj i međunarodnoj razini koji je Vlada RH i usvojila na svojoj sjednici 14. studenog 2002. godine. Nacionalni odbor ima obvezu godišnjeg podnošenja izvješća Vladi te donošenja višegodišnjih nacionalnih programa i operativnih planova za svaku pojedinu godinu. Vlada Republike Hrvatske donijela je, na sjednici održanoj 15. prosinca 2005. godine novi Nacionalni program za suzbijanje trgovanja ljudima od 2005. do 2008. godine (dalje u tekstu Nacionalni program) i prihvatila Operativni plan za suzbijanje trgovanja ljudima za 2005. godinu. Nacionalni program je strukturiran kroz slijedeća poglavlja:

1. zakonodavni okvir
2. identifikacija žrtve, otkrivanje, procesuiranje i sankcioniranje počinitelja kaznenog djela trgovanja ljudima

3. pomoć i zaštita žrtava
4. prevencija
5. obrazovanje
6. međunarodna suradnja
7. koordinacija aktivnosti.

U okviru svakog poglavlja postavljeni su programski ciljevi koji se u Operativnom planu za svaku pojedinu godinu razrađuju na konkretne aktivnosti za koje se definiraju nositelji, rokovi, potrebna sredstva i pokazatelji provedbe. Slijedi popis programskih ciljeva po navedenim područjima:

1. Zakonodavni okvir

Unaprijediti propise u svrhu učinkovitije zaštite žrtve te otkrivanja, procesuiranja i odgovarajućeg sankcioniranja počinitelja kaznenog djela u svezi trgovanja ljudima.

2. Identifikacija žrtve, otkrivanje, procesuiranje i sankcioniranje počinitelja kaznenog djela trgovanja ljudima

a) Unaprijediti i poboljšati postupke identifikacije žrtava trgovanja ljudima.

b) Unaprijediti i poboljšati postupke otkrivanja, procesuiranja i sankcioniranja počinitelja kaznenih djela u svezi trgovanja ljudima.

c) Razvijati međusobnu suradnju tijela nadležnih za otkrivanje, procesuiranje i sankcioniranje počinitelja kaznenog djela u svezi trgovanja ljudima.

d) Razvijati međunarodnu suradnju u području otkrivanja, procesuiranja i sankcioniranja kaznenog djela u svezi trgovanja ljudima.

3. Pomoć i zaštita žrtava

a) Primjenom sveobuhvatnog pristupa žrtvi trgovanja ljudima i sličnih kaznenih djela osigurati pomoć, zaštitu i sigurnost žrtvama trgovanja ljudima.

b) Omogućiti oporavak, povratak, integraciju, odnosno reintegraciju, žrtava trgovanja ljudima.

c) Osigurati zaštitu tajnosti osobnih podataka žrtava trgovanja ljudima.

d) Poboljšati oblike zaštite i pomoći hrvatskim državljanima identificiranim kao žrtvama trgovanja ljudima.

4. Prevencija

a) Identificirati uzroke i posljedice trgovanja ljudima i sustavno ih istražiti.

b) Provesti istraživanje o uzrocima i posljedicama pojave trgovanja ljudima.

c) Stvoriti ekonomske i socijalne uvjete za sprječavanje trgovanja ljudima u RH.

d) Sustavno pratiti potencijalno ugrožene skupine.

e) Informirati društvenu zajednicu i podizati svijest javnosti o pojavi trgovanja ljudima i njenim posljedicama.

5. Obrazovanje

Nastaviti obrazovanje ciljanih skupina o pojavi trgovanja ljudima na nacionalnoj i međunarodnoj razini (policijskih djelatnika, carinskih djelatnika, djelatnika sustava socijalne skrbi, zdravstvenih djelatnika, prosvjetnih djelatnika, djelatnika u pravosuđu (sudstvo, državno odvjetništvo, zatvorski sustav), diplomatskog i konzularnog osoblja, vojnih osoba i policijskih službenika koji se upućuju u međunarodne misije, nevladinih udruga, medija, stručnog osoblja koje skrbi o žrtvama trgovanja ljudima i pruža im pomoć i drugih).

6. Međunarodna suradnja

Razvijati sustavnu suradnju Republike Hrvatske s državama, međunarodnim organizacijama i međuvladinim organizacijama uključenim u suzbijanje trgovanja ljudima.

7. Koordinacija aktivnosti

a) Osnažiti koordinaciju aktivnosti svih nadležnih tijela državne uprave, međunarodnih organizacija i nevladinih udruga u provođenju aktivnosti suzbijanja trgovanja ljudima.

b) Sustavno pratiti provedbu i učinkovitost operativnih planova suzbijanja trgovanja ljudima.

Osim generalnog nacionalnog programa za suzbijanje trgovanja ljudima, donešen je i Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja djecom za razdoblje od 1. listopada 2005. do 31. prosinca 2007. godine koji je izradila Radna grupa za suzbijanje trgovanja djecom pri Nacionalnom

odboru (usvojen od Vlade Republike Hrvatske krajem rujna 2005. godine). Razlog kreiranja posebnog dokumenta leži u činjenici što se radi o posebno osjetljivoj skupini koja zahtijeva i specifičniji tretman. Djecom (osobe u dobi do 18 godina života) se danas trguje u različite svrhe: radi seksualnog iskorištavanja, prisilnog rada, prošenja, preprodaje droge, krađe, džeparenja, nezakonitog posvajanja te trgovanja organima (Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja djecom: listopad 2005. – prosinac 2007. , 2005).

Ovaj plan već sadrži razrađene aktivnosti sa predviđenim nositeljima, suizvršiteljima, rokovima i potrebnim sredstvima. Strukturiran je kroz ista poglavlja kao i opći Nacionalni program, a razlikuje se u istaknutim temeljnim načelima na kojima je zasnovan, a koja su utemeljena na Konvenciji o pravima djeteta i drugim međunarodnim dokumentima. Ta načela su slijedeća: najbolji interes djeteta; nediskriminacija; aktivno sudjelovanje djeteta; komuniciranje na vlastitom jeziku; zaštita osobnih podataka djeteta; prihvaćanje dugoročnog interesa djeteta; učinkovitost i žurnost; pravo djeteta na informaciju te pravo na zaštitu. U osnovi se radi o načelima koja su sadržana u Preporučenim principima i uputama za ljudska prava i trgovanje ljudima UN-ovog visokog povjerenika za ljudska prava. .

Od formiranja Nacionalnog odbora realiziran je cijeli niz aktivnosti predviđenih u Nacionalnom programu suzbijanja trgovanja ljudima čije bi pojedinačno pobrojavanje znatno nadmašilo svrhu ovog teksta.

Za kraj dajemo prikaz aktivnosti, odnosno svojevrsni hodogram postupanja po prijavljivanju sumnje na trgovanje ljudima. Sumnja ili slučaj trgovanja ljudima može se prijaviti policiji u policijskoj postaji, policiji na telefon 92, Nacionalnom odboru, nevladinim organizacijama specijaliziranim za ovaj problem, na SOS telefon za žrtve trgovanja ljudima (posebna telefonska linija koju vode nevladine organizacije koje se bave problemom trgovanja ljudima u suradnji s Nacionalnim odborom) ili na druge načine.

U svakom slučaju se angažiraju specijalizirani policijski službenici (u Hrvatskoj je posebno specijalizirano 26 policijskih službenika) u

detekciji i identifikaciji žrtve, inicira se program pomoći i zaštite koji podrazumijeva pravnu, medicinsku, psihološku pomoć, reguliranje statusa boravka i siguran smještaj. Ovaj program pomoći i zaštite inicira Ministarstvo unutarnjih poslova, a neposredno ga izvršavaju organizacije civilnog društva u suradnji s Ministarstvom zdravstva i socijalne skrbi. U slučaju da se žrtva želi vratiti u zemlju porijekla, organizacije civilnog društva (posebice Međunarodna organizacija za migracije) organiziraju siguran povratak žrtve u zemlju porijekla. Pod pojmom siguran povratak podrazumijeva se provjera sigurnosnih pokazatelja (ima li se žrtva gdje vratiti, predstavlja li njen povratak rizik za nju ili njenu obitelj, kakva je mogućnost zapošljavanja i stanovanja itd) i u slučaju pozitivne procjene se pristupa operacionalizaciji povratka (uz obvezatnu pratnju predstavnika Međunarodne organizacije za migracije). Svako postupanje prema žrtvi razmatra Operativni tim za suzbijanje trgovanja ljudima, a samo postupanje je regulirano Protokolom za identifikaciju, pomoć i zaštitu žrtava trgovanja ljudima.

Aktivnosti Ministarstva unutarnjih poslova

Aktivnosti hrvatskog Ministarstva unutarnjih poslova su pobrojane prema poglavljima Nacionalnog programa za suzbijanje trgovanja ljudima. U kontekstu zakonskog okvira, MUP RH je nadležan za provođenje zakonskih normi (Kazneni zakon koji sadrži inkriminaciju «Trgovanje ljudima i ropstvo», članak 175. ; Zakon o kaznenom postupku; Zakon o sudovima za mladež koji se primjenjuje u slučajevima kada su djeca i maloljetnici počinitelji ili žrtve kaznenih djela; Zakon o strancima radi boravišnih odredbi o žrtvama stranim državljanima; Zakon o zaštiti svjedoka radi pružanja zaštite tijekom kaznenog postupka te Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela). U smislu postupanja u konkretnim slučajevima nadležni su Odjel za suzbijanje organiziranog kriminaliteta te, u slučaju maloljetnih žrtvi i Odsjek za prevenciju maloljetničke delinkvencije. Temeljem Zakona o strancima i preuzetih

međunarodnih obveza, Ministar unutarnjih poslova je donio Uputu o načinu reguliranja boravka žrtvama trgovanja ljudima³.

U području identifikacije žrtava otkrivanja, procesuiranja i sankcioniranja počinitelja kaznenog djela, osim uobičajenih policijskih aktivnosti valja navesti i slijedeće.

- intenziviranje suradnje s drugim ministarstvima i nevladinim organizacijama,
- primjena Protokola za identifikaciju, pomoć i zaštitu žrtava trgovanja ljudima,
- izrada Priručnika za obavljanje nadzora državne granice,
- suradnja s nevladinim udrugama koje rade na SOS telefonu,
- sudjelovanje u operativnim akcijama SECI centra
- operativna suradnja s Interpolom i Europolom.

U odnosu na pomoć i zaštitu žrtava, MUP RH provodi slijedeće aktivnosti:

- detekcija problema i identifikacija žrtve,
- provođenje Protokola postupanja u konkretnim slučajevima trgovanja ljudima,
- provođenje Upute o načinu reguliranja boravka žrtava trgovanja ljudima,
- na razini MUP-a RH je organizirano 24 satno dežurstvo jednog specijaliziranog policijskog službenika, a na razini policijskih uprava postoji ukupno 26 specijaliziranih policijskih službenika.

Ministarstvo unutarnjih poslova ima značajnu ulogu i u području prevencije gdje, bilo samostalno, bilo u suradnji sa drugim vladinim i

³ Radi potpunog ispunjavanja preuzetih obveza u okviru III regionalnog ministarskog foruma održanog u Tirani u organizaciji Pakta o stabilnosti, ministar unutarnjih poslova RH donio je „Uputu o načinu reguliranja boravka žrtvama trgovanja ljudima“, kojom se u skladu sa novodonesenim Zakonom o strancima regulira privremeni boravak stranim državljanima – žrtvama trgovanja ljudima. Uputa omogućuje izdavanje dozvole privremenog boravka s rokom važenja do jedne godine i mogućnošću produljenja, a njeno izdavanje nije uvjetovano žrtvinom suradnjom s policijskim i pravosudnim tijelima te postojanjem kaznenog postupka protiv počinitelja kaznenog djela trgovanja ljudima.

nevladinim organizacijama organizira i provodi brojne aktivnosti. Za istaknuti su slijedeće:

- imenovanje predstavnika MUP-a kao sudionika u znanstvenom istraživanju na temu trgovanja ljudima u RH,
- izrada i distribucija promotivnih letaka (u suradnji s misijom Međunarodne organizacije za migracije – IOM)
- stavljanje stručnog sadržaja na temu prevencije i suzbijanja trgovanja ljudima na web stranicu MUP-a (www.mup.hr) s ciljem informiranja i senzibiliziranja javnosti i potencijalnih žrtava
- sudjelovanje predstavnika MUP-a u brojnim televizijskim i radio programima te tribinama i okruglim stolovima na temu prevencije trgovanja ljudima.

U kontekstu obrazovanja treba istaknuti sudjelovanje MUP-a RH u slijedećim regionalnim programima edukacije policijskih službenika:

- Stability programme for the development of an anti-trafficking module for police (SP Task Force on THB, ICMPD): 2002-2004
- Strengthening law enforcement capacities for fighting human trafficking in SEE (ICMPD, UNPO Romania): 2004-2006
- CARDS Regional Police Programme 2002/03: CARPO, Module 2: Development of reliable and functioning policing systems, and enhancing of combating main criminal activities and police cooperation.

Nadalje, MUP RH je institucionalizirao obrazovanje iz područja suzbijanja trgovanja ljudima na način da je suzbijanje trgovanja ljudima uvršteno u nastavne planove i programe koji se realiziraju na Policijskog akademiji (kao jedinoj obrazovnoj instituciji MUP-a koja obuhvaća sve razine obrazovanja policijskih službenika) u okviru slijedećih ustrojstvenih jedinica (i obrazovnih razina): Policijska škola (temeljna policijska obuka), Odjel za stručno usavršavanje i specijalizaciju (specijalistički tečajevi i seminari) i Visoka policijska škola (visokoškolsko obrazovanje). Osim navedenog, MUP RH organizira i sudjeluje u realizaciji seminara, tečajeva, radionica i drugih oblika edukacije u suradnji s drugim zainteresiranim subjektima.

I konačno se, u okviru međunarodne suradnje, mogu spomenuti slijedeće aktivnosti MUP-a RH:

- sudjelovanje u regionalnim i međunarodnim inicijativama za suzbijanje trgovanja ljudima, kao i provedbi brojnih aktivnosti međunarodnih tijela i organizacija na području suzbijanja trgovanja ljudima:
- Interpol, Europol, SECI centar,
- SPOC inicijativa, SEPCA inicijativa, CEI, CWEG, Jadransko-jonska inicijativa, Kvadrilaterala
- međunarodne organizacije: OESS, IOM, ICMPD, UNDP.

Zaključak

Trgovanje ljudima je izuzetno kompleksan problem koji zahtijeva promišljen i dobro organiziran pristup u kojem moraju sudjelovati sva relevantna državna i nedržavna tijela i institucije. Suzbijanje trgovanja ljudima ne može i ne smije biti samo u nadležnosti službi za provođenje zakona jer se radi o suvremenom socijalnom problemu koji nadilazi kompetentnost i mogućnosti samo tih službi. Mišljenja smo da primjer hrvatskog odgovora na problem trgovanja ljudima može predstavljati primjer dobre prakse iz razloga što je na nacionalnoj razini formirano jedno tijelo koje daje strateške smjernice, određuje aktivnosti, nositelje aktivnosti i rokove te načine evaluacije postignuća. Osim toga, koordinira radom svih relevantnih subjekata u suzbijanju trgovanja ljudima. Takav centraliziran pristup (s obzirom na opseg problema i veličinu zemlje) se čini primjerenim i preporučljivim.

Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske je u tom kontekstu jedan od značajnih čimbenika cjelovite društvene reakcije na ovaj izuzetno opasan suvremeni problem. Upravo u ovom području se pruža mogućnost razvijanja primjera dobre prakse u suradnji Ministarstva unutarnjih poslova sa drugim državnim tijelima i organizacijama civilnog društva, a sve u svrhu jačanja sigurnosti građana.

Literatura

- Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji. Narodne novine, Međunarodni ugovori, br. 2, 2003.
- IOM (2005): Priručnik za obuku za policijske službenike i prvosudne djelatnike o borbi protiv nezakonitih migracije i krijumčarenja osoba za regiju Zapadnog Balkana, nacrt. Bruxelles
- Konvencija UN-a protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta. Narodne novine, Međunarodni ugovori, br. 14, 2002.
- Kovčo Vukadin, I. (2004): Suzbijanje trgovanja ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja. MUP RH, Zagreb
- Kovčo Vukadin, I. , Jelenić, D. (2003): Trgovanje ljudima – kriminološki i kaznenopravni aspekt. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Vol. 10, br. 2, 665-719
- Nacionalni odbor za suzbijanje trgovanja ljudima (2005): Izvješće o provedbi Nacionalnog plana za suzbijanje trgovanja ljudima za 2004. godinu. Vlada Republike Hrvatske, Ured za ljudska prava, Zagreb
- Nacionalni odbor za suzbijanje trgovanja ljudima (2005): Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja djecom: listopad 2005 – prosinac 2007. Vlada Republike Hrvatske, Ured za ljudska prava, Zagreb
- Nacionalni odbor za suzbijanje trgovanja ljudima (2005): Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja djecom: listopad 2005. – prosinac 2007. Vlada Republike Hrvatske, Ured za ljudska prava, Zagreb
- Office to monitor and combat trafficking in persons (2005): Trafficking in persons report 2005, US